

OGOLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY II

SŁUCHANIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- próbuje aktywnie uczestniczyć w różnych sytuacjach komunikacyjnych,
- dostrzega różnice między informacją, komentarzem i oceną,
- posługuje się informacjami zaczerpniętymi z wysłuchanego tekstu,
- dostrzega językowe i pozajęzykowe środki perswazyjne,
- słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzegając środki wyrazu artystycznego i sposoby prezentacji tekstu.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- jako aktywny uczestnik różnych sytuacji komunikacyjnych uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów, rozpoznaje intencje wypowiedzi,
- rozpoznaje różnicę między fikcją a kłamstwem, odróżnia fakty od opinii,
- odróżnia informację od komentarza i oceny,
- wyciąga wnioski i formułuje uogólnienia na podstawie wysłuchanego tekstu, np. wywiadu,
- dostrzega w wysłuchanym tekście etyczny wymiar językowych i pozajęzykowych środków perswazyjnych.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

Na poziomie podstawowym uczeń:

- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, podejmuje próby odczytywania ich sensu przenośnego i symbolicznego,
- podejmuje próby interpretacji głosowej czytanego tekstu,
- zadaje pytania dotyczące przeczytanego tekstu,
- określa problematykę i temat przeczytanego utworu,
- wyszukuje cytaty na zadany temat,
- wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- nazywa podstawowe środki artystycznego wyrazu w wypowiedzi literackiej,
- przypisuje utwór do odpowiedniego rodzaju literackiego,
- rozpoznaje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- zna terminy *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy*, *wiersz wolny*,
- rozpoznaje układy rymów,
- zauważa w tekście szyk przestawny,

- rozpoznaje porównanie homeryckie,
- dostrzega związek treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- zna cechy gatunkowe baśni, bajki, legendy, podania, przypowieści, opowiadania, powieści fantastycznej, dziennika i pamiętnika,
- zna termin *satyra* oraz wymienia cechy utworu satyrycznego,
- identyfikuje cechy literatury faktu i powieści autobiograficznej,
- zna różnicę między charakterystyką bezpośrednią i pośrednią,
- zna elementy budowy noweli,
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- nazywa motywy działania bohaterów,
- korzysta ze słowników,
- zna cechy charakterystyczne wywiadu,
- zna cechy sentencji, maksymy,
- rozumie sens powszechnie znanych prawd filozoficznych,
- rozpoznaje w tekście informację, komentarz, opinię,
- dostrzega związek między tytułem a treścią artykułu prasowego,
- wskazuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie telewizyjnej i ulotce,
- wskazuje grę słowną, np. w reklamie,
- zna cechy filmu dokumentalnego i fabularnego,
- podejmuje próby wyjaśnienia elementów symbolicznych dzieła malarskiego,
- korzysta z internetu i encyklopedii multimedialnej,
- dokonuje wyboru programu telewizyjnego, gry komputerowej, uwzględniając ich wartość poznawczą, kulturalną, etyczną,
- dostrzega cechy karykatury i przejawienia w literaturze i rysunku.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- interpretuje głosowo czytany tekst,
- precyzyjnie i trafnie określa temat utworu,
- wyszukuje cytaty w dłuższej lekturze i posługuje się nimi,
- przypisuje utwór do określonego rodzaju literackiego i potrafi uzasadnić swój wybór,
- wykorzystuje źródła tekstowe w celu zdobycia informacji,
- określa funkcję środków artystycznych i analizuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- analizuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,

- posługuje się terminami *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy*, *wiersz wolny*,
- rozumie funkcję szyku przestawnego w tekście,
- omawia funkcję porównania homeryckiego w tekście poetyckim,
- omawia zależność między treścią dzieła a okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- posługuje się terminem *satyra*, dostrzega cechy satyry w różnych tekstach,
- wskazuje cechy gatunkowe baśni, bajki, fantasy, legendy, podania i przypowieści,
- odróżnia cechy dziennika od pamiętnika,
- rozróżnia cechy literatury faktu, powieści autobiograficznej i historycznej,
- rozróżnia w tekście charakterystykę bezpośrednią i pośrednią,
- uzasadnia obecność narratora wszechwiedzącego w utworze,
- omawia budowę noweli z uwzględnieniem punktu kulminacyjnego i puenty,
- omawia budowę dramatu,
- uzasadnia działania bohatera literackiego,
- wykorzystuje informacje ze słowników,
- wskazuje cechy charakterystyczne wywiadu,
- wskazuje cechy charakterystyczne sentencji i maksymy,
- odkrywa sens powszechnie znanych prawd filozoficznych i stosuje je w swoich wypowiedziach,
- sprawnie wyszukuje informacje podczas pobieżnego czytania,
- odróżnia informację od komentarza i oceny, wyjaśnia rolę tytułu i śródtytułu w tekście prasowym,
- wyszukuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie,
- analizuje i wyjaśnia funkcję gry językowej, np. w reklamie,
- odróżnia film dokumentalny od fabularnego,
- omawia funkcję ilustracji i interpretuje dzieło malarskie,
- omawia cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku.

MÓWIENIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- tworzy wypowiedź zgodną z tematem, poprawną pod względem kompozycyjnym i językowym,
- próbuje dostosować modulację głosu do celu i treści wypowiedzi,
- dobiera argumenty odpowiednie do tezy,
- podejmuje próby wygłoszenia przemówienia, uczestniczy w dyskusji,
- tworzy tekst zawierający opis postaci, przedmiotu, krajobrazu, sytuacji,

- streszcza tekst publicystyczny,
- podejmuje próbę samodzielnej charakterystyki oraz autocharakterystyki,
- przygotowuje pytania i możliwe odpowiedzi do wywiadu z postacią fikcyjną,
- wyraża swoje uczucia, posługując się odpowiednim słownictwem,
- dostrzega zjawisko brutalności słownej i manipulacji językowej,
- rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę),
- wygłasza fragment prozy z pamięci, próbuje go interpretować głosowo,
- uczestniczy we wspólnym omówieniu recytacji i komentuje wypowiedzi kolegów.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu
- (np. uroczystego, parodystycznego, szyderczego),
- porządkuje argumenty według ich ważności,
- wygłasza przemówienie według stworzonego wcześniej planu, posługuje się
- figurami retorycznymi,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, wyrażając swój stosunek do przedstawianych
- treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców,
- tworzy opis o różnej funkcji (opis użytkowy, artystyczny, reklamowy),
- posługuje się informacją i odróżnia ją od komentarza,
- streszcza tekst publicystyczny według wcześniej przygotowanego planu,
- charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne,
- redaguje autocharakterystykę,
- przeprowadza krótki wywiad z postacią fikcyjną (uczeń w roli),
- mówi o swoich uczuciach w sytuacjach konfliktowych i symulowanych,
- posługuje się cytatem w dyskusji, charakterystyce, opowiadaniu,
- reaguje na brutalność słowną i manipulację, dba o kulturę słowa,
- interpretuje głosowo tekst wygłaszany z pamięci, omawia recytację oraz wypowiedzi koleżanek i kolegów z uwzględnieniem zawartości merytorycznej, poprawności językowej i artykulacyjnej.

PISANIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- redaguje tekst zgodny z tematem, z zachowaniem logicznej kompozycji,
- stosuje akapity,
- stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną wypowiedzi,

- dostosowuje wypowiedź do intencji nadawcy (reklama, informacja, komentarz),
- uwzględnia w opisie dzieła sztuki podstawową wiedzę dotyczącą czasu powstania utworu,
- w opisie dzieła plastycznego podejmuje próbę wyjaśnienia symbolicznego znaczenia barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- opisuje przeżycia bohatera, charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą,
- w rozprawce przedstawia logiczne argumenty,
- pisze autocharakterystykę, list oficjalny, recenzję,
- redaguje kartkę z dziennika i pamiętnika, dedykację i regulamin,
- wypowiada się pisemnie na temat książki, filmu, przedstawienia teatralnego,
- sporządza opis bibliograficzny książki,
- relacjonuje wydarzenia, np. z zawodów sportowych,
- streszcza tekst literacki,
- redaguje dedykację i regulamin,
- tworzy CV, życiorys, list motywacyjny, podanie, inne formy użytkowe.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- tworzy logiczną, spójną i zgodną z tematem wypowiedź, poprawną pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- stosując odpowiednie słownictwo, układa tekst reklamy, wypowiedź o charakterze informacji i komentarza,
- w opisie dzieła sztuki posługuje się wiedzą dotyczącą czasu jego powstania,
- opisując dzieło plastyczne, odkrywa symboliczny sens barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- w opowiadaniu twórczym wprowadza elementy świata przedstawionego tworzące realia epoki, w której się toczy akcja,
- w opowiadaniu świadomie stosuje opis przeżyć wewnętrznych bohatera oraz charakterystykę postaci w celu wyjaśnienia motywów jej postępowania,
- redaguje rozprawkę, samodzielnie formułuje tezę lub hipotezę, przedstawia logiczną argumentację, ilustruje argumenty odpowiednimi przykładami i cytatami,
- redaguje autocharakterystykę, list oficjalny, recenzję, dostosowuje styl do wypowiedzi,
- w wypowiedzi typu kartka z dziennika lub pamiętnika stosuje opis przeżyć,
- recenzuje książkę, film, przedstawienie teatralne, uwzględniając środki wyrazu typowe dla danego tekstu kultury,
- redaguje sprawozdanie, np. z zawodów sportowych, z zastosowaniem typowych dla tego rodzaju relacji środków językowych,
- świadomie stosuje środki językowe zapewniające skrótowość streszczenia,

- redaguje przemówienie na tematy związane z doświadczeniem życiowym i lekturą, świadomie stosując wybrane figury retoryczne i cytaty,
- przekształca tekst epicki w dramat,
- dokonuje starannej redakcji tekstów napisanych ręcznie i na komputerze
- (umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki, stosuje właściwe odstępy i marginesy, justuje tekst),
- rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę).

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA

DLA KLASY II

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- rozpoznaje komunikat będący informacją, komentarzem czy oceną,
- wybiera potrzebne informacje z tekstu,
- identyfikuje językowe i pozajęzykowe środki wyrazu,
- słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich,
- rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną (wskazuje tezę, argumenty i wnioski).

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, rozpoznaje sens przenośny utworu,
- płynnie czyta różne teksty, uwzględniając zasady interpunkcji, prawidłowego akcentowania i intonacji,
- potrafi z pomocą nauczyciela przytoczyć najważniejsze treści utworów wymienionych w podstawie programowej,
- zadaje pytania dotyczące przeczytanego utworu,
- wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- odróżnia informacje o faktach od opinii,
- rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem,
- wymienia podstawowe środki wyrazu artystycznego w tekście literackim,
- zna elementy konstrukcji świata przedstawionego w utworze,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- charakteryzuje postać mówiącą w utworze,
- zna terminy *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy*, *wiersz wolny*,

- zna pojęcia *legenda, podanie, przypowieść, dziennik, pamiętnik, nowela, powieść, opowiadanie, baśń, bajka i fraszka*,
- rozróżnia charakterystykę pośrednią i bezpośrednią,
- wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- wskazuje elementy dramatu, takie jak akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog,
- odwołując się do własnego doświadczenia, podaje możliwe motywy postępowania bohatera,
- z pomocą nauczyciela korzysta ze słowników, np. języka polskiego, wyrazów obcych, synonimów,
- dostrzega związek między tytułem a treścią utworu, np. artykułu prasowego,
- zna językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie telewizyjnej i ulotce,
- dostrzega różnice między filmem dokumentalnym a fabularnym,
- świadomie wybiera programy telewizyjne, gry komputerowe.

MÓWIENIE

- tworzy wypowiedź zgodną z tematem,
- dostrzega zależność między modulacją głosu a sensem wypowiedzi,
- z pomocą nauczyciela formułuje argumenty odpowiednie do tezy,
- wypowiada swoje zdanie w dyskusji,
- opisuje postaci, przedmioty, krajobraz, podejmuje próbę opisu sytuacji,
- streszcza tekst publicystyczny,
- gromadzi słownictwo oceniające postać,
- zadaje własne pytania w wywiadzie,
- mówi o swoich uczuciach,
- wygłasza z pamięci fragment tekstu poetyckiego lub prozatorskiego.

PISANIE

- tworzy plan wypowiedzi,
- redaguje tekst zgodny z tematem,
- podejmuje próby redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze,
- zna podstawowe zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- w opisie dzieła sztuki uwzględnia treści symboliczne,
- pisze opowiadanie twórcze,
- podejmuje próbę charakteryzowania postaci literackiej, mówi o przeżyciach bohatera,

- z pomocą nauczyciela redaguje wypowiedź, w której formułuje logiczne argumenty,
- opisuje wygląd, zainteresowania, postępowanie, omawia przeżycia,
- redaguje kartkę z dziennika, pamiętnika,
- podejmuje próbę napisania CV, życiorysu, listu motywacyjnego, podania i innych form użytkowych,
- pisze SMS-a, e-maila, przestrzegając zasad etyki mowy,
- wypowiada się na temat książki, filmu, przedstawienia,
- streszcza tekst literacki.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - o fonetyki (zna podstawowe zasady poprawnej wymowy, mechanizmy powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń wyrazowych),
  - o słowotwórstwa i słownictwa (zna rodzaje formantów; rozpoznaje podstawę słowotwórczą w wyrazach złożonych; dobiera pary antonimów; wzbogaca wypowiedź, stosując związki frazeologiczne; rozpoznaje wyrazy wieloznaczne; zna różnicę między wyrazem abstrakcyjnym a konkretnym),
  - o fleksji (zna pojęcia *temat* i *końcówka*; wskazuje części mowy, bezokoliczniki oraz formy zakończone na *-no*, *-to*; wie, jak się tworzy imiesłów),
  - o składni, rozpoznaje w wypowiedziach orzeczenie, podmiot, dopełnienie, okolicznik i przydawkę (rozpoznaje wypowiedzenie zawierające podmiot i zdanie bezpodmiotowe; wskazuje zdanie pojedyncze i złożone, równoważniki zdań, zdania złożone podrzędnie i współrzędnie, mowę zależną i niezależną),
  - o rozpoznaje w tekście wyrazy zapożyczone, neologizmy i wulgaryzmy.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania oceny dopuszczającej oraz:

SŁUCHANIE

- jako uczestnik sytuacji komunikacyjnej uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów oraz podejmuje próby aktywnego w niej uczestnictwa,
- dostrzega różnice między informacją, komentarzem i oceną,
- posługuje się informacjami z wysłuchanego tekstu, m.in. z wywiadu,
- dostrzega funkcję językowych i pozajęzykowych środków wyrazu w danej sytuacji komunikacyjnej,
- słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzegając środki wyrazu artystycznego i sposoby prezentacji tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, podejmuje próby odczytywania ich sensu przenośnego i symbolicznego,
- próbuje interpretować głosowo czytany tekst,
- określa temat przeczytanego utworu,
- potrafi z pomocą nauczyciela przytoczyć treść utworów wymienionych w podstawie programowej,
- wyszukuje w dłuższej lekturze cytaty na zadany temat,
- identyfikuje utwory o cechach satyry,
- wskazuje i nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego w tekście literackim, takie jak: neologizm, archaizm, zdrobnienie, zgrubienie, metafora, porównanie, pytanie retoryczne, wyrazy dźwiękonaśladowcze,
- rozpoznaje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- wyróżnia wśród tekstów poetyckich wiersz stroficzny i ciągły, wiersz bezrymowy i wolny,
- rozpoznaje układy rymów,
- wymienia cechy noweli, powieści, opowiadania, fantasy, baśni, bajki, fraszki, legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika,
- zauważa w tekście szyk przestawny,
- wskazuje porównania homeryckie,
- dostrzega związek treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- identyfikuje cechy literatury faktu i powieści autobiograficznej,
- rozróżnia bezpośrednią i pośrednią charakterystykę postaci w tekście,
- zna budowę noweli,
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- przypisuje utwór do właściwego rodzaju literackiego,
- rozpoznaje czytany utwór jako komedię, dramat (gatunek),
- rozpoznaje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog i dialog,
- nazywa motywy postępowania bohatera,
- korzysta ze słownika języka polskiego, wyrazów obcych, synonimów, poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego,
- zna cechy charakterystyczne dla wywiadu,
- zna sens powszechnie znanych prawd filozoficznych,
- rozpoznaje w tekście informację, komentarz i opinię,
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie telewizyjnej i ulotce,

- wskazuje grę słowną w reklamie i próbuje wyjaśnić jej mechanizm,
- zna cechy filmu dokumentalnego i fabularnego,
- próbuje wyjaśnić elementy symboliczne dzieła malarskiego,
- korzysta z internetu i encyklopedii multimedialnej,
- dokonuje wyboru programu telewizyjnego, gry komputerowej, uwzględniając ich wartości poznawcze, kulturalne, etyczne,
- dostrzega cechy karykatury i przejawienia w literaturze i rysunku,
- czerpie informacje z przypisu.

MÓWIENIE

- tworzy wypowiedź zgodną z tematem, starając się zachować poprawność kompozycyjną i językową,
- podejmuje próby dostosowania modulacji głosu do treści i celu wypowiedzi,
- dobiera argumenty odpowiednie do tezy,
- podejmuje próby wygłoszenia przemówienia,
- uczestniczy w dyskusji, zajmując własne stanowisko i reagując na argumenty dyskutantów, potrafi zacytować odpowiednie fragmenty na poparcie swojego zdania,
- tworzy tekst zawierający opis postaci, przedmiotu, krajobrazu i sytuacji,
- podejmuje próbę charakterystyki postaci i autocharakterystyki,
- przygotowuje się do wywiadu (zadaje pytania i formułuje możliwe odpowiedzi),
- wyraża swoje uczucia, posługując się odpowiednim słownictwem,
- dostrzega zjawisko brutalności słownej i manipulacji językowej,
- w wygłaszanym z pamięci tekście podkreśla głosowo najważniejsze treści utworu,
- uczestniczy we wspólnym omówieniu recytacji lub wypowiedzi koleżanek i kolegów.

PISANIE

- samodzielnie tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- redaguje tekst zgodny z tematem, ze szczególnym uwzględnieniem zasad logicznej kompozycji,
- stosuje akapity,
- stara się stosować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- tworzy tekst reklamowy, informacyjny lub o charakterze instrukcji,
- uwzględnia w opisie dzieła sztuki podstawową wiedzę dotyczącą czasu jego powstania,
- podejmuje próbę wyjaśnienia w opisie dzieła plastycznego symbolicznego znaczenia barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą, opisując jej przeżycia wewnętrzne,

- przedstawia logiczne argumenty w rozprawce,
- próbuje napisać autocharakterystykę, list oficjalny na podstawie lektury lub sytuacji życiowej, dostosowuje stylistykę i formę wypowiedzi do odbiorcy,
- przestrzega zasad etyki w zależności od sytuacji i relacji łączącej go z odbiorcą,
- pisze, SMS-a, e-maila,
- pisze wypowiedź na temat książki, filmu, przedstawienia,
- sporządza opis bibliograficzny książki,
- relacjonuje wydarzenia, np. z zawodów sportowych,
- redaguje dedykację, regulamin i inne formy użytkowe,
- pisze CV, życiorys, list motywacyjny, podanie,
- dokonuje redakcji tekstu pisanego ręcznie i na komputerze.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - o fonetyki (jako użytkownik języka odwołuje się do elementarnej wiedzy z zakresu fonetyki oraz zasad poprawnej wymowy),
  - o słowotwórstwa i słownictwa (zna funkcję formantów słowotwórczych i rozpoznaje w tekście funkcję wyrazów zdrobniałych, zgrubiałych oraz nacechowanych emocjonalnie; używa w tekście własnym antonimów i poznanych związków frazeologicznych; odróżnia wyrazy abstrakcyjne od konkretnych),
  - o fleksji (wskazuje części mowy i stosuje ich poprawne formy, oddziela temat od końcówki w wyrazach odmiennych; wskazuje w tekście nieosobowe formy czasownika; rozpoznaje i tworzy imiesłowy),
  - o składni (rozpoznaje w wypowiedziach różne rodzaje podmiotów, orzeczeń, dopełnień, okoliczników oraz przydawkę; rozpoznaje w zdaniach podmiot w dopełniaczu; przekształca wypowiedzenie zawierające podmiot w wypowiedzenie bezpodmiotowe i odwrotnie; przekształca konstrukcję strony czynnej w konstrukcję strony biernej i odwrotnie; rozpoznaje zdanie złożone podrzędnie podmiotowe i orzecznikowe; klasyfikuje zdania pojedyncze i złożone oraz równoważniki zdań; zna funkcję składniową różnych części mowy),
- rozpoznaje w tekście wulgaryzmy, terminy o ograniczonym zasięgu,
- dostrzega przydatność wyrazów zapożyczonych, neologizmów, archaizmów, eufemizmów.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania oceny dostatecznej oraz:

SŁUCHANIE

- jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- porównuje komunikaty ze względu na cel wypowiedzi, odróżnia informację od komentarza i oceny, rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, negację, prowokację),

- analizuje treść wysłuchanego wywiadu,
- dostrzega w wysłuchanym tekście językowe i pozajęzykowe środki perswazji,
- dostrzega ewentualne przejawy agresji i manipulacji.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- interpretuje głosowo czytany tekst,
- potrafi przytoczyć treść utworów wymienionych w podstawie programowej,
- samodzielnie określa temat utworu,
- wyszukuje cytaty w dłuższej lekturze i posługuje się nimi,
- dostrzega cechy satyry w różnych tekstach,
- wykorzystuje różne źródła tekstowe w celu zdobycia informacji, m.in. na temat miejscowych zabytków architektonicznych, obyczajów i typowych elementów krajobrazu,
- nazywa wszystkie poznane środki artystyczne i analizuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- wyróżnia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- posługuje się terminami *wiersz stroficzny* i *ciągły*, *wiersz bezrymowy* i *wiersz wolny*,
- wskazuje cechy gatunkowe legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika, powieści, opowiadania, fantasy, noweli, baśni, bajki, fraszki,
- rozumie funkcję szyku przestawnego w tekście,
- wyjaśnia budowę porównania homeryckiego w tekście poetyckim,
- wskazuje na związek treści dzieła i okoliczności jego powstania z biografią autora,
- rozróżnia cechy literatury faktu, powieści autobiograficznej i historycznej,
- rozróżnia w tekście charakterystykę bezpośrednią i pośrednią,
- uzasadnia obecność narratora wszechwiedzącego w utworze,
- omawia budowę noweli (ze szczególnym uwzględnieniem punktu kulminacyjnego i puenty) oraz dramatu,
- uzasadnia działania bohatera literackiego,
- omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, tytułu, podtytułu, motta, apostrofy, puenty,
- wskazuje w utworze elementy charakterystyczne dla rodzaju literackiego (liryki, epiki i dramatu),
- wskazuje w dramacie funkcje takich elementów, jak akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog,
- wykorzystuje informacje zawarte w słownikach języka polskiego, poprawnej polszczyzny, słowniku frazeologicznym, antonimów i synonimów, szkolnego słownika terminów literackich,

- wskazuje cechy charakterystyczne wywiadu,
- odkrywa sens powszechnie znanych prawd filozoficznych i wykorzystuje je w swoich wypowiedziach,
- sprawnie wyszukuje informacje podczas pobieżnego czytania,
- oddziela informację od komentarza i oceny, wyjaśnia rolę tytułu i śródtytułu w artykule prasowym,
- wyszukuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji oraz rozumie funkcję gry językowej w reklamie,
- odróżnia film dokumentalny od fabularnego,
- omawia funkcję ilustracji, podejmuje próbę interpretacji dzieła malarskiego,
- omawia cechy karykatury i przejawienia w literaturze i rysunku,
- znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej, np. w filmach, komiksach, piosenkach, nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

MÓWIENIE

- podejmuje próby oddania sensu wypowiedzi przez odpowiednią modulację głosu,
- porządkuje argumenty według ich ważności,
- wygłasza przemówienie według stworzonego wcześniej planu,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- tworzy opis spełniający funkcje użytkową, artystyczną i reklamową,
- odróżnia informację od komentarza,
- streszcza tekst publicystyczny według przygotowanego wcześniej planu,
- charakteryzuje postać rzeczywistą i fikcyjną,
- układa autocharakterystykę,
- przeprowadza krótki wywiad z postacią fikcyjną,
- mówi o swoich uczuciach w sytuacji konfliktowej i symulowanej,
- reaguje na brutalność słowną i manipulację językową,
- w wypowiedziach stosuje zasady etykiety językowej, zna konwencje językowe zależne od środowiska.

PISANIE

- tworzy logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem, poprawną pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- układa tekst reklamy, wypowiedź o charakterze informacji, komentarza,
- w opisie dzieła sztuki posługuje się informacją o czasie jego powstania,
- opisuje dzieło plastyczne ze szczególnym uwzględnieniem symbolicznego sensu barw, przedmiotów, usytuowania postaci,

- redagując opowiadanie twórcze, stara się odwołać do realiów epoki, w której się rozgrywa akcja utworu,
- charakteryzuje postać literacką, stosuje opis przeżyć wewnętrznych i wyjaśnia motywy postępowania bohatera,
- stosując odpowiednie słownictwo i wymogi gatunkowe, redaguje rozprawkę, autocharakterystykę, list oficjalny, kartkę z pamiętnika (dziennika), sprawozdanie, np. z zawodów sportowych, streszczenie, CV, e-mail, życiorys, list motywacyjny, podanie,
- omawia pisemnie książkę, film, przedstawienie; w analizie uwzględnia specyfikę tekstu kultury oraz własną ocenę,
- wykorzystuje wiedzę o składni przy stosowaniu reguł interpunkcyjnych, stosuje średnik,
- dokonuje starannej redakcji tekstów napisanych ręcznie i na komputerze, poprawia błędy językowe, ortograficzne i interpunkcyjne, korzystając z odpowiednich źródeł.

NAUKA O JĘZYKU

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - o fonetyki (jako użytkownik języka wykorzystuje wiedzę z zakresu fonetyki; stara się stosować zasady poprawnej wymowy),
  - o słowotwórstwa i słownictwa (określa funkcje formantów słowotwórczych; stara się poprawnie zapisywać przedrostki *wez-*, *wz-*, *wes-*, *ws-*, *z-*, *s-*, *ś-* i przyrostki *-ctwo*, *-dztwo*, *-stwo*, *-dzki*, *-cki*; omawia budowę wyrazów złożonych; posługuje się w tekście własnym zdrobnieniami, zgrubieniami, wyrazami nacechowanymi emocjonalnie, antonimami, związkami frazeologicznymi; wzbogaca wypowiedzi o wyrazy abstrakcyjne i konkretne),
  - o fleksji (omawia funkcję części mowy w tekście i rozróżnia czasowniki dokonane i niedokonane, rozpoznaje tryby i strony, wskazuje oboczności i tematy oboczne; zauważa różnice między fleksyjnymi i słowotwórczymi częściami budowy wyrazów; rozpoznaje funkcję składniową różnych części mowy),
  - o składni (rozpoznaje w wypowiedzeniach i rozumie funkcje różnych rodzajów podmiotów, orzeczeń, dopełnień, okoliczników i przydawki; tworzy zdania z podmiotem w dopełniaczu; przekształca wypowiedzenie zawierające podmiot w wypowiedzenie bezpodmiotowe i odwrotnie; tworzy zdania złożone podrzędnie podmiotowe i bezpodmiotowe; przekształca wypowiedzenia – zdanie pojedyncze na równoważnik, pojedyncze na złożone, mowę zależną na niezależną),
- rozumie w tekście obecność wyrazów gwarowych, terminów naukowych, archaizmów, neologizmów, eufemizmów i wulgaryzmów,
- wyjaśnia znaczenie często używanych zapożyczeń; omawia okoliczności zapożyczania wyrazów z innych języków oraz tworzenia neologizmów.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania oceny dobrej oraz:

SŁUCHANIE

- uczestnicząc w sytuacji komunikacyjnej, uważnie słucha wypowiedzi jej uczestników, rozpoznaje intencję nadawcy i funkcję komunikatu,

- klasyfikuje komunikaty (informacja, komentarz, ocena) ze względu na cel wypowiedzi i odpowiednio wykorzystuje ich treści,
- wyciąga wnioski i uogólnia na podstawie informacji pozyskanych z wysłuchanego wywiadu,
- dostrzega w wysłuchanym tekście językowe i pozajęzykowe środki perswazji, ironię oraz ocenia ich wymiar etyczny.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- analizuje sens dosłowny, przenośny i symboliczny utworu,
- interpretuje głosowo treści dosłowne i przenośne tekstu, stosując odpowiednią intonację zdaniową i poprawną artykulację,
- zna dokładnie treść utworów wskazanych w podstawie programowej,
- posługuje się terminami *satyra*, *legenda*, *podanie*, *przypowieść*, *dziennik*, *pamiętnik*, *opowiadanie*, *nowela*, *bajka*, *baśń*, *powieść fantasy* i określa ich cechy gatunkowe w utworze,
- poszukuje i porządkuje informacje na podstawie różnych źródeł tekstowych,
- określa funkcje środków artystycznych i interpretuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- analizuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- wykorzystując wiedzę o takich elementach dramatu, jak akt, scena tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog, potrafi samodzielnie dokonać analizy dzieła,
- definiuje terminy *wiersz stroficzny*, *ciągły*, *bezrymowy*, *wolny*,
- dokonuje analizy składniowej tekstu poetyckiego, w której dostrzega m.in. funkcje szyku przestawnego,
- wyjaśnia funkcję porównania homeryckiego w tekście poetyckim, wskazuje średniówkę,
- analizując sens utworu, wykorzystuje zależność treści dzieła od okoliczności jego powstania i biografii autora,
- analizuje utwory należące do literatury faktu, rozpoznaje cechy powieści autobiograficznej i historycznej,
- opisując bohatera literackiego, wykorzystuje informacje zawarte we fragmentach stanowiących charakterystykę bezpośrednią oraz spostrzeżenia i uogólnienia wynikające z analizy fragmentów stanowiących charakterystykę pośrednią,
- motywuje postępowanie bohatera literackiego oraz postaci rzeczywistej,
- analizuje budowę noweli, dramatu,
- korzystając ze słowników, wzbogaca swoje słownictwo oraz dba o poprawność językową swoich wypowiedzi,
- wyjaśnia uniwersalną wartość prawd filozoficznych, ilustrując je odpowiednimi przykładami,
- analizuje funkcję językową i pozajęzykową środków perswazji oraz gry językowej, np. w reklamie,

- interpretuje symboliczne znaczenia ilustracji i dzieła malarskiego,
- analizuje cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku.

MÓWIENIE

- posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu
- (np. uroczystego, parodystycznego, szyderczego),
- tworzy logiczną argumentację do tezy,
- wygłaszając przemówienie, stosuje odpowiednie figury retoryczne,
- jako aktywny uczestnik dyskusji precyzyjnie wyraża swój stosunek do przedstawianych treści, nawiązuje do wypowiedzi przedmówców, przedstawia wnioski,
- posługuje się obiektywną informacją, komentuje i ocenia,
- charakteryzując postać rzeczywistą lub fikcyjną (układając autocharakterystykę), stosuje bogate słownictwo oceniające, stara się przedstawić bohatera w jak najpełniejszy sposób, np. przez wyjaśnienie motywów jego postępowania, opis przeżyć itp.,
- w przeprowadzonym wywiadzie zadaje pytania ewokujące obszerne, bogate w informacje odpowiedzi,
- opisuje i wyjaśnia swoje uczucia w różnych sytuacjach, zwłaszcza konfliktowych,
- interpretuje głosowo tekst wygłaszany z pamięci, omawia recytację oraz wypowiedzi koleżanek i kolegów z uwzględnieniem zawartości merytorycznej, poprawności językowej i artykulacyjnej,
- sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny.

PISANIE

- tworzy logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem, ze szczególną dbałością o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną,
- opisując dzieło sztuki, analizuje i interpretuje jego treści symboliczne oraz uwzględnia czas powstania,
- wprowadza do wypowiedzi partykuły, rozumiejąc ich rolę w modyfikowaniu znaczenia składników wypowiedzi, wykorzystuje wykrzyknik w celu wyrażenia emocji, stosuje wołacz,
- w redagowanym opowiadaniu twórczym dba o realia epoki, w której się toczy akcja, dzięki świadomemu wprowadzeniu odpowiednich elementów świata przedstawionego,
- wykorzystuje opis przeżyć wewnętrznych w charakterystyce postaci literackiej w celu wyjaśnienia jej postaw, podejmowanych decyzji, zachowań,
- recenzuje książkę, film, przedstawienie teatralne, posługując się słownictwem charakterystycznym dla danej dziedziny kultury,
- redaguje tekst o charakterze przemówienia na tematy związane z lekturą i dotyczące sytuacji życiowych, świadomie stosując wybrane figury retoryczne,

- dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze, umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy, justuje tekst, dokonuje jego korekty.

NAUKA O JĘZYKU

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - o fonetyki (świadomie wykorzystuje wiedzę z fonetyki; dba o poprawną wymowę; unika błędnych uproszczeń wyrazowych oraz hiperpoprawności),
  - o słowotwórstwa i słownictwa (klasyfikuje formanty słowotwórcze według ich funkcji; celowo wzbogaca swoje wypowiedzi o wyrazy zdrobniałe, zgrubiałe i wyrazy nacechowane emocjonalnie oraz antonimy; poprawnie zapisuje przedrostki i przyrostki oraz używa łącznika w wyrazach złożonych),
  - o fleksji (analizuje budowę fleksyjną i słowotwórczą wyrazu; tworzy poprawne wypowiedzi, odwołując się do wiedzy z zakresu funkcji składniowych różnych części mowy), wyjaśnia funkcję czasownika, w tym imiesłowu w tekście,
  - o składni (wykorzystuje wiedzę o różnych rodzajach podmiotów, orzeczeń, dopełnień, okoliczników i przydawki w tworzeniu własnych wypowiedzi; tworzy teksty różnorodne pod względem składniowym; dzięki przekształceniom składniowym wypowiedzeń unika powtórzeń i błędów stylistycznych),
- jako świadomy użytkownik języka wzbogaca słownictwo o niezbędne zapożyczenia i neologizmy; wyjaśnia okoliczności zapożyczania wyrazów i mechanizmy tworzenia neologizmów; ocenia przydatność w języku wyrazów gwarowych, terminów naukowych, archaizmów, eufemizmów i neologizmów.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia umiejętności w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

SŁUCHANIE

- samodzielnie analizuje i interpretuje słuchany tekst pod względem celu wypowiedzi, środków perswazji oraz zabiegów artystycznych,
- sporządza notatki, uczestnicząc w sytuacji komunikacyjnej jako odbiorca wypowiedzi;
- wykorzystuje je w nowych sytuacjach komunikacyjnych.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- zna dokładnie treść utworów wskazanych w podstawie programowej, potrafi zestawiać i analizować dzieła,
- czyta teksty spoza podstawy programowej,
- czyta, samodzielnie analizuje i interpretuje różne teksty literackie oraz inne teksty kultury, uwzględniając ich znaczenie metaforyczne i symboliczne, konteksty interpretacyjne oraz intencję nadawcy wypowiedzi,
- posługuje się różnymi źródłami informacji, a zwłaszcza treściami przekazu medialnego.

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w różnych sytuacjach komunikacyjnych jako dyskutant, prowadzący dyskusję, przeprowadzający wywiad, wygłaszający przemówienie lub referat; przedstawia rzeczowe argumenty i wnioski,
- wykazuje się oryginalnością interpretacji głosowej tekstu prozatorskiego lub poetyckiego wygłaszanego z pamięci,
- krytycznie i rzeczowo ocenia wypowiedzi własne i innych, przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa.

PISANIE

- sprawnie redaguje teksty z zachowaniem cech gatunkowych różnych typów wypowiedzi, dbając o poprawność zapisu, bezbłądność językową i stylistyczną,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

NAUKA O JĘZYKU

- świadomie stosuje wiedzę w zakresie treści przewidzianych programem i wykraczających poza program nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni oraz wiedzy o języku jako tworze społecznym,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową, korzystając z różnych źródeł informacji.